

Η αναπόδραστη μοίρα

(ή το αναπόδραστον = α(στερ) + από + δραμούμαι)(=δεν μπορεί κανείς να ξεφύγει από τη μοίρα του)

Από τις λαμπρότερες φράσεις της αρχαίας και της παγκοσμίου λογοτεχνίας εκείνη του Ηροδότου που αναφέρεται στο τέλος του Άδραστου.

Όμως ας πιάσουμε τα πράγματα απ' την αρχή . Ο Κροίσος , ο βασιλιάς της Λυδίας, εκείνος με τους αμύθητους θησαυρούς που θεωρούσε τον εαυτό του ως τον ευτυχέστερο άνθρωπο, αλλά τον προσγείωσε ο Σόλων με το “μηδένα προ του τέλους μακάριζε” (=το τέλος σου να ιδώ). Κι ο Κροίσος οργίστηκε και τον απέπεμψε. Μετά απ' αυτό (την αναχώρηση του Σόλωνα), μας λέει ο Ηρόδοτος πάντα, Ηρόδοτος κρούει, Ηροδότου η φωνή που θ' ακούσετε και σήμερα, θεία οργή έπληξε τον Κροίσο (“εκ θεού νέμεσις μεγάλη”), γιατί νόμιζε τον εαυτό του ως τον ευδαιμονέστερο, των ανθρώπων. Ας τα πιάσουμε όμως απ' την αρχή.

Ο Κροίσος είχε δύο παιδιά. Το ένα κωφάλαλο που ούτε καν ανεφέρετο (το παιδί αυτό θα μιλήσει αργότερα για πρώτη φορά σε ημέρα δυστυχή για τον Κροίσο σύμφωνα με τον χρησμό του Δελφικού Μαντείου). Το άλλο παιδί του όμως, που το έλεγαν Άτυν, ήταν πάντα πρώτο στους συνομηλίκους του. Ένα βράδυ, γράφει ο ιστορικός, ο Κροίσος είδε όνειρο ότι ο Άτυς θα εφονεύετο από “σιδηράν αιχμήν”.

Έτσι για να τον προστατέψει σκέφτηκε να τον παντρέψει. Ίσως για ν' αποκτήσει και 'γγόνια απ' το υγιές αυτό παιδί. Κι αποφάσισε να μην το στείλει πια σε πολεμικές επιχειρήσεις στις οποίες ο Άτυς μέχρι τότε διακρινόταν. Έφθασε δε στο σημείο να βγάλει ακόμα και τα βέλη απ' τα δωμάτια των ανδρών του παλατιού. Να απομακρύνει τα όπλα θα λέγαμε σήμερα.

Κατά τη διάρκεια του γάμου, ήρθε στις Σάρδεις, πρωτεύουσα του Κροίσου, ο Άδραστος γιος του Γορδίου (θυμηθείτε τον Γόρδιον δεσμόν του Μ.Αλεξάνδρου), που κατήγετο από βασιλικήν οικογένεια , διωγμένος απ' τον πατέρα του και στερημένος των πάντων, γιατί είχε μολύνει τα χέρια του με φόνο (“ου καθαρός χείρας”).

Παρακαλώντας, κατά τα έθιμα του τόπου, να τον εξαγνίσουν, γιατί είχε φονεύσει, χωρίς να το θέλει τον αδερφό του, πράγμα το οποίο και έγινε. (Το όνομα Άδραστος προσδιορίζει την αναπόδραστη μοίρα) Από τότε ο Άδραστος ετέθη υπό την προστασία του Κροίσου. Όμως τον ίδιο καιρό ενεφανίσθη στον Όλυμπο της Μυσίας, επαρχία του Κροίσου, ένας τεράστιος αγριόχοιρος που κατέστρεφε τις καλλιέργειες των κατοίκων. Παρά δε τις προσπάθειες να τον εξοντώσουν δεν πέτυχαν τίποτα. Έτσι έστειλαν απεσταλμένους στον

Κροίσο και ζήτησαν τη βοήθειά του, λέγοντάς του να στείλει τον Άτυν, που ήταν γενναίο παλληκάρι, μαζί με άλλους εκλεκτούς νέους και σκύλους για να καταβάλουν το θηρίο.

Ο Κροίσος , ενθυμούμενος το όνειρο, τους είπε να μην αναφέρουν καν το παιδί του. Θα τους στείλει όμως, είπε, καλούς κυνηγούς Λυδούς και θα διαθέσει τα σκυλιά του.

Ο γιος του όμως του παραπονέθηκε που τον είχε παροπλίσει και θέσει στην απομαχία, καίτοι διακρινόταν στους πολέμους και τα κυνήγια. Κι είπε πολλά ο Άτυς στον πατέρα του. Όπως πώς θα φαίνεται στα μάτια του κόσμου, τι γνώμη θάχουν οι πολίτες κι η γυναίκα του γι' αυτόν κι άλλα πολλά τέτοια.

Τελικά ο Κροίσος εκάμφθη, όταν ο Άτυς του είπε ότι στ' όνειρό του είδε ότι θα πεθάνει από σιδηράν αιχμήν. Και τον ρώτησε: έχει χέρια ο αγριόχοιρος; Έχει σιδερένια αιχμή για να φοβάσαι; Εμείς δεν θα πολεμήσουμε με ανθρώπους. Εκάλεσε όμως τον Άδραστο και του ζήτησε ν' αποδώσει με αφοσίωση την ευεργεσία που του έγινε . Και του είπε να προσέχει το παιδί του κατά τη διάρκεια του κυνηγιού μήπως στο δρόμο το βλάψουν ληστές.

Όμως όταν έφθασαν στο βουνό , βρήκαν και περικύκλωσαν το θηρίο κι έβαλαν κατ' αυτού με ακόντια, ο Άδραστος, ο εξαγνισθείς απ' τον Κροίσο, ενώ έριξε κατά του αγριόχοιρου απέτυχε και πλήγωσε θανάσιμα το γιό του Κροίσου.

Μετά απ' αυτό συντετριμμένος, παρεκάλεσε τον Κροίσο που στέναζε για τη συμφορά του, να τον κατασφάξει πάνω στο νεκρό, λέγοντας ότι ήταν ανάξιος να ζει, αφού έφερε τη δυστυχία και σε 'κείνον που τον εξάγνισε. (Εδώ απολαμβάνει κανείς το μεγαλείο της αρχαίας γλώσσας και τη μαεστρία του Ηροδότου να τη χρησιμοποιεί. Τη μεγάλη του τέχνη. Άλλωστε ο Ηρόδοτος είναι και μέγας μυθιστοριογράφος- λογοτέχνης. Να: οι στεναγμοί του Κροίσου κ.τ.λ. αποδίδονται με τη μετοχή “περιημεκτέων”. Που σημαίνει το “περιημεκτέων” αισθάνομαι σφοδρό ψυχικό πόνο και αγανακτώ. Την κατάληξη του περιημεκτέω παραβάλατέ την με το αγανακτέω, πλεονεκτέω κ.α. Τελικά των Lidell και Scot εμείς οι Έλληνες θάπρεπε να τους είχαμε στήσει αγάλματα έξω απ' όλα τα ελληνικά πανεπιστήμια).

Το να τον κατασφάξει πάνω στο νεκρό το λέει “επικατασφάξει”, το ευπλαγίστηκε “κατοικτίρει” κ.τ.λ.

Και φθάνουμε στο τέλος του Άδραστου , καίτοι ο Κροίσος του χάρισε τη ζωή, λέγοντάς του ότι αίτιος του δυστυχήματος ήταν κάποιος θεός, αφού μάλιστα του είχε φανερώσει τι πρόκειται να συμβεί.

Μετά την ταφή του Άτυ, ο Άδραστος, ο υιός του Γορδίου και εγγονός του Μίδα, ο φονιάς του ίδιου του αδερφού του , που έγινε και φονιάς του εξαγνιστή του (του παιδιού του εξαγνιστή του για την ακρίβεια,

αλλά εδώ ο μέγας Ηρόδοτος θεωρεί πως ο θάνατος του γιού πλήττει και τον πατέρα. Και στην Εκάβη του Ευριπίδη η ηρωίδα, το φονιά του γιού της αποκαλεί “εμόν φονέα”), όταν έγινε ησυχία γύρω από το μνήμα, αναγνωρίζοντας ότι απ’ όλους τους ανθρώπους που ήξερε, αυτός ήταν ο δυστυχέστατος, εσφάγη με τα χέρια του πάνω στον τάφο.

Δέστε τώρα πως το έχει αυτό ο Ηρόδοτος : «Επείτε ησυχίη των ανθρώπων εγένετο περί το σήμα, συγγιγνωσκόμενος ανθρώπων είναι των αυτός ήδε βαρυσυμφο- ρώτατος, επικατασφάζει τω τύμβω εωυτόν”. Και πέστε αν έχετε διαβάσει ωραιότερη, συντομότερη, μεγαλειωδέστερη φράση μέσα στην τραγικότητα του νοήματός της. (Θαύμα πως αυτά τα κείμενα έφθασαν ως εδώ.) Και μεγαλύτερο θαύμα ότι μπορεί κανείς να τα διαβάσει σήμερα, ύστερα από 2.500 χρόνια με μεγάλη ευχαρίστηση και καθόλου κούραση. Είναι γραμμένα με πρωτοτυπία και ευφυΐα . Και συναρπάζουν . Είτε ο ιστορικός μιλεί για έλληνες ή άλλους λαούς (βαρβάρους).

Αυτή είναι η αναπότρεπτη μοίρα. Και ναός της Αδράστειας είχε χτιστεί κοντά στην Τροία εις ανάμνηση του Αδράστου για να εξευμενιστεί για τους δύο φόνους που διέπραξε. Διότι θεωρήθηκε πως ούτε ο εξαγνισμός του απ’ τον Κροίσο για το φόνο του αδερφού του , ούτε η αυτοκτονία του πάνω στον τάφο του Άτυ ήσαν αρκετά να τον εξαγνίσουν.

Και κλείνω για την αναπόδραστη μοίρα με λίγα ακόμα λόγια. Άλλωστε κάθε προσπάθεια ερμηνείας του Ηροδότου θα κατέστρεφε πολλά. Η ιστορία του Ηροδότου είναι ιστορία κάθε εποχής. Της τραγωδίας του ανθρώπου. Ο Ηρόδοτος άλλωστε δεν ήταν ούτε Αθηναίος, Κορίνθιος , Θηβαίος, Σπαρτιάτης. Ήταν ο αιώνιος Έλληνας. Ένας απ’ αυτούς που ανακάλυψαν το πνεύμα. Και τηρεί απ’ όλους ίσες αποστάσεις , σαν τον Όμηρο. Πάμε λοιπόν λίγο ακόμα.

Και ο θάνατος το αναπόδραστον των αναποδράστων. Δεδομένο αυτό. Δικασμένο. Ας το ιδούμε απτά και πλήρως ρεαλιστικά. Άλλωστε και οι υποσχέσεις της Εκκλησίας (θρησκείας) για μετά θάνατον ζωή (“μεταβέβηκε εκ του θανάτου εις την ζωήν”) δεν πείθουν. Για να μην πούμε ότι η ίδια η Χριστιανική θρησκεία δείχνει να μην το πιστεύει κι ας το λέει. Διότι τί είναι το “χούς ήν και εις χουν απελεύσει”; Και “μία ροπή και ταύτα πάντα θάνατος διαδέχεται” ο λόγος του Ιωάννη του Δαμασκηνού; (Νεκρώσιμη ακολουθία). Που δεν κάνει άλλο παρά να επαναλαμβάνει το στίχο του αρχαίου “πας ο βίος τοιόςδε ροπή μόνον.”

Και πως είπαμε το νεκροταφείο κοιμητήριο, πετύχαμε τίποτα; Ή το θάνατο αποδημία, αλλάξαμε κάτι; Ακόμα κι ο Σωκράτης που δείχνει να πιστεύει στην αθανασία της ψυχής δεν το πιστεύει. Μάλλον

ειρωνεύεται μ' εκείνη τη μοναδική δική του ειρωνεία τη Σωκρατική, ακόμη και μπροστά στο θάνατο. Δέστε πόσο σαφής και ειλικρινής: “ει δ' αυ οίον αποδημήσαι εστίν ο θάνατος ενθένδε εις άλλον τόπον , και αληθή εστίν τα λεγόμενα, ως άρα εκεί εισί άπαντες οι τεθνεώτες, τί μείζον αγαθόν τούτου είν αν” (= Αν ο θάνατος είναι κάτι σαν αποδημία απ' αυτό τον τόπο σ' άλλο , δηλαδή είν' αληθινά όσα λέγονται, ότι εκεί βρίσκονται όλοι οι νεκροί , τότε ποιο άλλο μεγαλύτερο καλό απ' αυτό μπορεί να φαντασθεί κανείς; (Απολογία XXXII, Ε').

Αθανασία λοιπόν δεν υπάρχει. Κι ο θάνατος το αναπόδραστο των αναποδράστων. Το είπαμε αυτό. Σκέφτομαι μόνο, πόσο θα είχαμε να ωφεληθούμε αν το είχαμε κιόλας συνειδητοποιήσει. Τότε μόνο σαν άνθρωποι θα μπορούσαμε να κερδίσουμε φως. Αφού συνειδητοποιήσουμε βαθειά ότι το παιχνίδι της ζωής παίζεται μια φορά.

Κι αυτά πιστεύω έπρεπε να διδάσκονται στα σχολεία. Πως θα περιορίζεται η έπαρση, η αλαζονεία, η οίηση, ο εγωισμός του ανθρώπου. Η φιλαυτία. Η δύναμη που μερικοί νομίζουν πως έχουν, ενώ δεν έχουν τίποτα. Μια εξωφρενική βεβαιότητα μόνο ότι κάτι έχουν, ενώ κι αυτοί περνάνε ως σκιές. Η εξουσία. Η πλεονεξία. Η άκρατη υπερηφάνεια. Που αν περιοριστούν φέρνουν τον άνθρωπο στα μέτρα του. Και τότε θα περιοριζόταν στο ελάχιστο η κοινωνική αδικία, οι πόλεμοι , η πείνα. Θα επικρατούσε ευτυχία κι ομορφιά. Αλήθεια γιατί ο άνθρωπος δεν πήρε αυτόν το δρόμο; Γιατί ενώ στο τέλος νικητής όλων μας είν' ο θάνατος στο δρόμο που πηγαίνουμε σκοτωνόμαστε;

Υστερολόγιο :

Η μοίρα. Τί είναι η μοίρα ; Το κομμάτι που παίρνει ο καθένας μας ερχόμενος σε τούτη εδώ τη ζωή. Μοίρα = κομμάτι . και ο κύκλος χωρίζεται σε 360 μοίρες. Ο πατέρας έκανε την περιουσία του τρεις μοίρες, όσα και τα παιδιά του. Κι ο Αίσωπος: “κόραξ μοίραν τυρού λαμβάνει” (παίρνει ένα κομμάτι τυρί), Και που δεν μπορούμε να την αλλάξουμε. Να: ο ένας γεννιέται άντρας. Η άλλη γυναίκα. Ο ένας γίνεται ψηλός σαν και το Φασούλα ο άλλος σβερκοκολλημένος και νάνος. Η μία γίνεται πανέμορφη σαν τη Σκλήβα κι ομορφότερη. Η άλλη κακάσχημη. Η μία μπορεί και κάνει μια δράκα παιδιά, η άλλη κανένα. Αυτό είναι το κομμάτι του καθενός που παίρνει σε τούτην εδώ τη ζωή. Και δεν μπορεί να το αλλάξει. Αυτό περίπου είναι η μοίρα. Για τούτο οι αρχαίοι έλεγαν πως η μοίρα δεν αλλάζει με τίποτα. Τους θεούς μπορείς να τους μεταστρέψεις και ν' αλλάξουν γνώμη. Με προσευχές, παρακλήσεις, θυσίες οι θεοί λυγάνε και μεταβάλλουν την απόφασή τους. Η μοίρα ποτέ. Ούτε εξορκίζεται. Ας

μη χτυπάμε λοιπόν ξύλα σαν ακούμε τη λέξη θάνατος.
Ενώ όμως έτσι είναι τα πράγματα, ο άνθρωπος, αυτό το χειρότερο
θεριό με το “λογικό” του, παρεμβαίνει και επιδεινώνει την
κατάστασή του. Με τις μικρότητες, τους εγωισμούς, τα πάθη του ,
την πλεονεξία, την τάση για δύναμη και εξουσία, τη ζωή του την
επιδεινώνει. Ενώ είναι από μόνος του τραγικό πλάσμα και θάπρεπε
συνειδητοποιώντας τούτο να προσπαθεί ν’ αμβλύνει, ως λογικός, τις
αδυναμίες του, κυριαρχείται απ’ τα πάθη του, σκοτώνει το
συνάνθρωπο με χίλιους τρόπους και κάνει τη ζωή του τραγικότερη,
αφόρητη. Πετάει μέσα στη ζωή και κάτι έννοιες όπως χρέος,
καθήκον, θυσία και η καταστροφή και η εκμετάλλευση γενικεύονται.
Η όποια πορεία γίνεται σκοπός εκμετάλλευσης. Η πίστη φανατισμός,
η προστασία εξουσία από τον ισχυρό και επίμονο πάνω στον
αδύναμο. 2,5 εκατ. πρόσφυγες στη Συρία μόνο. Γυναίκες, γέροντες ,
μικρά παιδιά, οι αδύνατοι. Οι άφταιγοι. Η μοίρα τους. Κι εμείς δεν
αφήνουμε τα μάτια μας να σταθούν σ’ ένα τόσο ασήμαντο γεγονός.
Τα παίρνουμε. Κουράζονται. Δεν σκεφτόμαστε και πάμε παρακάτω.
Η επίσημη έκθεση της ύπατης αρμοστείας του Ο.Η.Ε. αναφέρει ότι ο
βίαιος εκτοπισμός ανθρώπων απ’ τα σπίτια τους τα 10 τελευταία
χρόνια ήταν 52 εκατομμύρια. Δηλ. 5,2 εκατομμύρια το χρόνο
αφήνουν τα χωριά τους, τα σπίτια τους και παίρνουν το δρόμο της
προσφυγιάς. Όπου φτωχός κι η μοίρα του. Κι αυτόν τον κατατρεγμό
δημιουργούν οι “μεγάλες δυνάμεις” (ξέρουμε δα ποιες είναι). Και οι
ΟΗΕδες κι οι άλλοι οργανισμοί... μας χαιρετάνε. Κι αυτό το όν
λέγεται άνθρωπος. Κι είναι λένε λογικό. Ενώ είναι το πλέον
παρανοϊκό. Σκοτάδι.